

Eeva Kuuskoski: Näyttelimme lapsena vuoden 1956 vaalit

Muistan, kun istuin Kuuskosken salissa harmaan sohvan päätykäsinojalla. Riipuvin polvitaiteiden varassa. Siitä sai nopean lähdön, jos piti kaataa lisää kahvia tai hakea jotakin keittiöstä. Parasta kuitenkin oli, että käsinojalta oli vain pari metriä puhujaan.

Sali oli täynnä, pari kolmekymmentä kuulijaa, enemmistö miehiä. Ruskean flyygelin edessä viisissäkymmenissä oleva pappismies Olavi Lähteenmäki selosti rauhallisesti ja vakuuttavasti isänmaan tilaa.

Edessä taisivat olla vuoden 1958 eduskuntavaalit. Olin 11-vuotias.

Lähteenmäki tuli valituksi. Hän istui eduskunnassa vuoteen 1975, jolloin itse olin ensi kertaa ehdolla, mutta jäin rannalle.

Vuosikymmeniä myöhemmin huomasin, että Lähteenmäki toimi eduskuntaan päästyään myös Mannerheimin Lastensuojeluliiton keskushallituksessa 1960-luvulla.

Autoa ei ollut

Olin kuusijäsenenisen sisarussarjan vanhin. Kuljin isäni kanssa monissa erilaisissa tilaisuuksissa häistä hautajaisiin. Myös kokoomuksen isot kokoukset ja kesäjuhlat eri puolilla Varsinais-Suomea tulivat tutuiksi.

Meillä ei ollut autoa, joten koko perhe ei ollut reissussa. Äiti jäi tavallisesti pienempien sisarusteni kanssa kotiin. Toisaalta hän oli itse monissa järjestöaktiviteeteissa mukana.

Kumma kyllä, jaksoin hyvin kuunnella politiikka-puheita. Sisältöä en muista, mutta jännittävää oli. Jopa niin kivaa, että roikuin aina paikalla, kun meillä oli vieraita, joiden kanssa puhuttiin politiikkaa. Siihen aikaan politiikasta keskusteltiin tai paremminkin väiteltiin.

Toiminnanjohtaja risteili

Kokoomuspiirin toiminnanjohtaja oli tuolloin Mauno Lainema. Hän on jäänyt vahvasti mieleeni. Hän risteili aina paikalla, ystävällisenä ja touhukkaana. En tajunnut, että toiminnanjohtaja oli töissä. Hän oli osa kokoomusta ja minulle Varsinais-Suomen kokoomus oli tuolloin hänen näköisensä.

Kotonani perustettiin myös kokoomusnaisten Auran yhdistys. Olin 15-vuotias. Kokouksessa katsottiin kuitenkin, että minutkin voidaan jo merkitä läsnä olevaksi, koska olin korva tarkkana kuunnellut naisten puheita.

Lääninterveyssisar Sylvi Lindholm oli näkynyt lehtikuvissa aktiivisena kokoomusnaisena. Hän painotti useasti, että naisia pitää olla mukana. Lindholm esiintyi kuitenkin hillityn lempeästi ja arvokkaasti.

Vaatekaapista kravatit

Varhaisimmat politiikkamuistoni liittyvät Urho Kekkoseen ja vuoden 1956 presidentinvaaleihin. Meitä oli silloin Kuuskosken alakerrassa viisi lasta ja yläkerrassa Kasperisetäni perheessä toinen mokoma.

Olimme usein esittäneet näytelmiä ja joulukuvaelmia, joita aikuiset kutsuttiin katsomaan. Järjestimme myös useita vaalitulaisuuksia. Tuolit laitettiin riviin kuten seurojen talolla. Isän vaatekaapista napattiin kravatit kaulaan ja ehdokkaat asetettiin.

Veljeni Matti, joka leikki meidän tyttöjen kanssa aika harvoin, määrättiin Urho Kekkoseksi. Hän hoiti hommaa vähän hajamielisesti, jopa vastentahtoisesti, mutta esitti kumminkin.

Minä valitsin vanhimpana kokoomuksen Sakari Tuomiojan osan. Sisaristani ja serkuistani tehtiin Eero Rydman, K.A. Fagerholm, Ralf Törngren ja Eino Kilpi. Jotkut olivat niin nuoria, etteivät tahtoneet oikein pysyä ohjauksen tahdissa. Kekkonen oli jakava persoona eikä häntä meidän kotonamme kannatettu. Syitä emme oikein ymmärtäneet. Yritin veljeltäni saada selvitystä siihenkin, miksi oli niin huono juttu, että Kekkonen on naisten mies. Eivät olleet veljellenikään auenneet politiikan salat.

Ymmärsimme myös, ettei Fagerholm oikein sovi presidentiksi. Mutta miksi aina puhuttiin parturista? Sosialistia en muista mainitun.

Reino-setä sai pisteitä

Arvostimme kovasti isäni vanhinta veljeä Reino Kuuskoskea.

Vaikka Reino-setä oli kiireinen ja hänellä oli tärkeitä tehtäviä Helsingissä, kävi hän kuitenkin silloin tällöin meillä, synnyinkodissaan. Se oli merkittävää isälle, mutta myös äitini kunnioitti häntä. Erityisesti Reinon kunnallislainsäädännön tuntemus oli äidin arvostamaa.

Reino-setä sai meiltä lapsilta paljon plussia, koska hän tuntui huomaavan meidät. Eikä yrittänyt kasvattaa, me kun arvelimme, että Helsingin tädit antoivat aina isälle ja äidille kasvatusohjeita. Lisäpisteitä sateli tietenkin Helsingistä tuoduista karkkipusseista.

Tiesimme, että Reino oli Kekkonen kaveri.

Isäni arvosti veljeään, vaikka ei noteerannutkaan Kekosta. Pohdimme joskus veljeni kanssa, mahtaako Reino oikeasti olla isänmaallinen, koska kaveeraa Kekosen kanssa. Isäkään ei suostunut selittämään asiaa.

Sukselaisen juttusilla

Timo-isäni osallistui monenlaiseen toimintaan.

Muistan suuret säästöpankkijuhlat 1950-luvun lopulta Paattisilta. Juhlapuhujana oli V.J.Sukselainen, maalaisliiton puheenjohtaja, olisiko ollut tuolloin peräti pääministeri.

Olin tavannut Sukselaisen ja kauniina pitämäni Elma-rouvan vähän aikaisemmin Helsingissä Reinon pojan Riston hautajaisissa. Isä halusi välttämättä esitellä meidät lapset Elma Sukselaiselle, koska tämä oli ollut isän saksan opettaja. Mieleeni jäi myös se, että rouva Sukselainen opetti edelleen koulussa, vaikka oli pääministerin puoliso. Tästä aikuisetkin puhuivat.

Paattisilla isäni raivasi tiensä väkijoukon läpi Sukselaisen puheille. Minunkin piti mennä kätteleemään. Isäni toivotti onnea, koska vaalit olivat tulossa.

- Ei tässä toivotukset auta, pitäisi äänestää kans, Sukselainen letkautti hyväntahtoisesti.

Hän tiesi hyvin, että isäni oli eri puolueen miehiä.

Vuosikymmeniä myöhemmin miehet kohtasivat vaalitulaisuuksissani. Sukselainen antoi eläkeläiskuulijoiden ymmärtää, että tässä on nyt oiva ehdokas äänestettäväksi.

Tohinaa riitti

Vaalien aikaan meillä kotona oli kova tohina. Vaalijulistetalkoissa sahattiin kovalevyjä, liisteröitiin ja siirrettiin tauluja paikasta toiseen. Ja isä oli aina vaalilautakunnassa.

Lapsen mielessä vaaleihin liittyi kutkuttavaa jännitystä. Jotenkin tulini jo melko pienenä vakuuttuneeksi, että vaalityö on tärkeää. Se kuuluu jokaiselle kunnan ihmiselle.

Koulumatkoillakin pysähtelimme katselemaan latojen ja aittojen seinistä vaalijulisteita. Emme kyllä käsittäneet, mitä se kokoomus tarkoittaa.

Jos Kekosen tai Fagerholmin valinnan sopivuuteen jäi kysymysmerkkejä, jotain tuli selväksikin. Viisi vuotta sotaa käyneen isän oppi puri; kommunismi ja Neuvostoliitto ovat vihoviimeisiä.

Kommunistikin hyvä ihminen

Isän oppi oli myös se, että kommunisti on ihmisenä yhtä hyvä kuin me muut. Sitä oli välillä vaikea ymmärtää, kun kommunismi oli kuitenkin niin huono asia.

Meilläkin kävi kulkumiehiä. Jotkut olivat lyhyen aikaa töissäkin. Muistan hyvin Peltosen. Hän oli kova puhumaan, viinaankin menevä ja kommunisti. Tuli hän milloin tahansa, vaikka lauantaina iltamyöhällä, hänelle annettiin aina ruokaa. Vastavuoroisesti hän toi ainakin kerran emännälle kukkia Turun torilta.

Isän kotitila Kuuskoski joutui luovuttamaan sodan jälkeen erittäin paljon maata karjalaisille. Silti en koskaan kuullut isäni suusta arvostelua, että se olisi ollut väärin. Jos joku oli maat ottanut, ottaja oli isän mukaan ryssä.

Alueluovutusten ja sotakorvausten suhteen isäni oli Neuvostoliitolle leppymätön. Sen sijaan siirtokarjalaisiin isäni piti paljon yhteyttä, osallistuimme heidän iloiseihin juhliinsa, joskus myös hautajaisiin.

Äidiltä malli

Politiikkaurani kannalta oli suuri merkitys sillä, että kotonani arvostettiin yhteiskunnallista osallistumista. Isä käytti paljon aikaa kunnan asioihin. Hän istui monesti verolautakunnassa silloinkin, kun olisi pitänyt kylvää ja kyntää.

Isässäni oli hurmurin piirteitä, mutta hän oli samalla suoranuottinen varsinaissuomalainen. Hän tiesi, ettei kerää ääniä vaaleissa. Niinpä hän oli kokoomuslaisten etunenässä vaatimassa, että äidin on mentävä kunnallispolitiikkaan.

Äitini on sosiaalinen kauppiaan tytär. Hän istui kunnanvaltuustossa yli 30 vuotta, osallistui järjestötoimintaan ja kirkon luottamustehtäviin.

Samaan aikaan kotona oli iso perhe, maatalon emännän työt, työpaikka kodin ulkopuolella ja monenlaisia rahahuoliakin. Vekselit olivat arkipäivää. Olenkin ihmetellyt, miten hän jaksoi kaiken.

Äiti antoi minulle käytännön osallistumismallin. Sain perusoivalluksen, että naisten pitää osallistua politiikkaan ja että naiset pärjäävät siinä missä miehetkin.

En kuvitellutkaan

Kotipaikkakunnallani Aurassa oli lapsuusaikana vain vähän harrastusmahdollisuuksia. Urheiluseuroja kyllä oli, kokoomuksen nuoretkin pelasivat lentopalloa. Urheilu ei kuitenkaan ollut minun juttuni. Partioon sen sijaan osallistuin. Siellä olikin paljon lapsia ja nuoria. Partioleiri oli kesän kokokohta. Muuten tehtiin töitä paitsi että osallistuttiin Mannerheimin Lastensuojeluliiton uimakouluun. Sitä pidettiin kotirannassa.

Koulupäivän jälkeenkin oli hankala harrastaa. Kaikki kävivät oppikoulua matkojen takaa, minä kuljin junalla Kyrössä. Teinikunnassa toimitin lehteä, mutta kuuluisan teiniliiton agitointiopetukseen en ole päässyt osallistumaan. Olin kouluaikana hyvin ujo, vaikka olin kotioloissa kova organisoimaan ja kertomaan tarinoita. Sisareni Liisan kuoltua humalaisen auton alle tarinaputkeni jotenkin jäättyi.

Koululaisena en olisi voinut kuvitellakaan, että ryhtyisin poliitikoksi ja pitäisin puheita. Kun meillä oli luokkatovereitani käymässä, isänikin moitti: pitäisi puhua selvästi ja niin, että muutkin kuulevat.

Kuorolaulu ei käynyt

Opiskelemaan lähdin vakavasti tähtäimessä lääkärin ura. Matematiikan, kemian ja fysiikan opettaja antoi selkeän ohjeen; kannattaa opiskella eikä osallistua ylioppilasorientoihin, ne kun vain hidastavat valmistumista. Omaan rahaanhan piti päästä nopeasti kiinni.

Lehtori, Harri Höijärvi nimeltään, suositti kuorolaulua rentoutumiseen. Ohje oli varmasti hyvä. Ainoa huono puoli oli, että minulla ei ollut lauluääntä ja kuoro oli siis poissuljettu. Muutoin pidin opettajan ohjeen mielessä. Aluksi.

Ensimmäinen opiskeluvuosi 1966 meni kemian, fysiikan ja eläinopin parissa. Yhteiskunnallista väreilyä oli kuitenkin ilmassa ja – ilmeisesti isän perintönä – piipahtelin pikkuhiljaa erilaisissa luento- ja keskustelutilaisuuksissa. Ihmettelin uusia asioita.

Alkuun kuin varkain

Kerran menin kämppäkaverini kanssa Akateemisten kansallisten nuorten kokoukseen. Hänkin oli kokoomuslaisesta kodista. Yhdessä päätimme, että nimeä emme sano emmekä ota tehtäviä vastaan.

Kokoomuksen silloiseen piiritoimistoon Aninkaistenkatu viiteen ei kuitenkaan tullut pahemmin porukkaa. Johonkin, kai pöytäkirjan tarkastajaksi, saivat kuitenkin nimen puristettua.

Pian sen jälkeen joku tuli kertomaan, että tuolloin vielä lähes olemattomat poliittiset opiskelijajärjestöt olivat saaneet Yliopistonmäeltä huoneen toimistoksi. Tarvittiin sihteeriä. Homman piti olla pieni ja vaatimaton: päivystystä kerran viikossa toimistolla, joskus kokouksen järjestämistä.

Kuinka ollakaan, poliittinen ylioppilasliike alkoi saada tuulta purjeisiin. Järjestöt saivat jalansijaa ja minullakin alkoi olla monenlaisia tehtäviä. Kohta huomasin agitoivani medisiinariporvareita.

Ympäri vuorokautista hommaa

Aikaisemmin olin jo tempautunut Turun Lääketieteellisen kandidaattiseuran terveystieteelliseen ryhmään. Pekka Puska rakenteli uudenlaista medisiinaritoimintaa ja Matti Rimpelä keräsi porukoita tupakoinnin vastustamiseen. Ensin olin tiedotuslehden toimittaja ja sitten kandidaattiseuran lehden Kollegan päätoimittaja.

Kohta oltiinkin niin pitkällä, että porvarismin edistäminen alkoi olla ympäri vuorokautista.

Isoäitikin innostui

Porvariopiskelijat saivat suurvoiton Turussa 1969. Pääenergiani menikin jo opiskelijapolitiikkaan, kun poliittiset järjestöt ottivat vallan Turun ylioppilaskunnan edustajistossa.

Olin hyvin innostunut. Oman lisänsä toi se, että muualla jylläsi yleisdemokraattinen rintama, kun taas Turussa lippua heiluttivat porvariopiskelijat.

Opiskeluvuosina vierailin usein isoäidin luona. Hän oli hyvin kiinnostunut maailman menosta ja luki tarkkaan päivän lehdet. Vuosia myöhemmin hän muisteli, miten vanha ihminen voi mennä niin lankaan. Hänkin oli sitä mieltä, että tärkeintä on, että porvarismi menee eteenpäin, vaikka sitten meidän Eeva ei ehtisi valmistuakaan. Isoäidin iloksi valmistuin kuitenkin kurssiltani ensimmäisten joukossa.

Tavoitteena lastenlääkäri

Turussa oli 1960-luvun lopulla menossa Juha Vikatmaan remonttimiesbuumi. Hän nousi Turun kaupunginvaltuustoon 1968 ja eduskuntaan 1970. Itse toimin vaalikampanjassa Auranmaan alueen vastuuhenkilönä.

Vyöry jatkui 1972 kunnallisvaaleissa. Pääsin Turun valtuustoon kuten Ilkka Kanerva ja monet muut turkulaiset opiskelijapolitiikot, esim SDP:n Armas Lahoniitty, josta tuli sittemmin Turun kaupunginjohtaja.

Turun kaupunginvaltuustossa istuin kaksi kautta. Vaikka en oikein päässyt sisälle kunnallispolitiikan kiemuroihin, sain välttämätöntä kokemusta kansanedustajan tehtävään.

Vuoden 1975 vaaleissa olin kansanedustajaehdokkaana, mutta minua ei valittu. Minun ei ollut tarkoitus jatkaa politiikassa, kun menin Juha Vikatmaan kanssa naimisiin vuonna 1973. Aioin keskittyä perheeseen ja tarkoituksena oli erikoistua lastenlääkäriksi.

Pienestä kiinni

Asiat ovat monesti pienestä kiinni.

Vaikka olin vuoden 1975 vaalien jälkeen päättänyt luopua politiikasta, minut lähes painostettiin ehdokkaaksi vuoden 1978 valitsijamiesvaaleihin. Siinä vedottiin jopa vuonna 1974 kuolleen Juhan poliittiseen perintöön.

Kodin Kekkosperintö oli kääntynyt vahvaksi presidentti Kekkosen arvostukseksi. Mukaanmenooni vaaleihin vaikutti vahvasti se, että kokoomus oli vihdoin tukemassa Kekkosen uudelleentalintaa suuressa vaaliliitossa.

Olemattoman lyhyellä kampanjalla, mutta hyvän vaalipäällikön avulla ja vikatmaalaisuudella tulin yllättäen valituksi Urho Kekkosen kokoomuslaiseksi valitsijamieheksi.

Siitä kierteestä en sitten päässyt enää irti, kun vuoden 1979 vaaleissa piti toisaalta torjua kokoomuksen oikeiston rynnistystä ja parantaa maailmaa. Minut valittiin eduskuntaan varsinaissuomalaisien kokoomuslaisten ääniharavana.

Politiikan vuodet lähtivät vierimään. Onneksi sentään sain erikoistumiseni päätökseen, mutta lääkärinä ehdin toimia vain vajaat kymmenen vuotta.

* * * *

Elämässä asiat ovat sittenkin aika pienestä kiinni. Minustahan olisi voinut tulla kunnan lastenlääkäri.

Teksti julkaistu Markus Aaltosen 2006 toimittamassa kirjassa Miten meistä tuli kansanedustajia.